

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Доноси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 21. У Сомбору 15. новембра 1883. Год. XV.

ОСВЕЂЕЊЕ НОВЕ САЛАШКЕ ШКОЛЕ У НОВОМЕ САДУ. (Свршетак.)

Неби човек мислио, како учитељ има големог утицаја на препорођај општине, народа и државе. Изгледа сасвим незнатна чињеница, а тако велик уплив што има на друштво и народ. Људи напредни су то опазили, па траже све могуће начине, да овај сталез подигну морално и материјално, јер су уверени, да се с њима подиже школа, а са школом народ и с пуним правом се данас каже, да учитељева азбука више вреди од војничких бајонета, јер васпитано грађанство, то је најјача одбрана државна. Ове мале кућице, што се зову школе, то су градови данашњег века.

Где оне цветају, онде је народ честит, богат, снажан, напредан и срећан, и мора бити велики, ако је и мали; а где оне зло стоје и пропадају, ту ће на скоро пропасти и они људи и онај народ и она држава. Статистика свију земаља и народа показује, да је тамо највише злочина и неваљалства, где је најмање васпитања, а то упропашћује не само породице, где се то појави, него и народе и државе, где се то умложи. За то, ко је рад да завири у будућност једне породице, једнога народа, нека загледа само у његово васпитање па ће за извесно моћи прорећи какав ће му крај бити и докле ће се одржати. Ово важи за мале као и за велике народе, за мале као и за велике државе, јер малом народу и држави потребно је образовање против спољних непријатеља, а великом још више против унутарњих зала. С тога се данас већ и све владе и сви бољи државници отимају, да што боље удесе васпитање својих грађана, а то је данас постала прва и најсветија брига свију честитих старешина, колико ради среће народа, толико и ради сопствено-

та поноса, јер је васпитање најсветија и најлепша ствар, круна народа и целог човечанства.

Па тај лепо понос загрејао је груди и наших општинских старешина, а на првом месту нашег председника срп. правосл. црквено школске општине г. Дра Илију Вучетића, те се заузео свим својим утицајем, да вам подигне ову школу и помоћу старешина нашег племенитог мађистрата и његовог градоначелника г. Јована Радовановића доживесмо ево, да видимо подигнут храм за васпитање и у овом до сад запуштеном кутићу нашег народа, те да и њега сунце светлости обасја да и он повије главу своју у висину. За то нека им је овде у име овог народа, у име срећнијег подмладка и његове сјајније будућности лепа хвала! И да г. Др. И. Вучетић ништа више не уради за ову општину и овај народ, па је с овим толико учинио, да ће га се ово потомство до века с поносом сећати.

Обраћам се и на Вас господину учитељу. Ја сам убеђен да потпуно поњате важност васпитања и да сте у пуној мери свесни свога светог позива уверен сам о томе, да знате да на Вама сад највише одговорности остаје, јер Вашим се рукама будућност и срећа овог народа поверава. Од Вас ће, Вашег опхођења с децом и Вашег понашања с народом зависити љубав и наклоност његова према Вама и школи овој, па молим Вас, да ту свету дужност васпитања ни за часак не упуштате из вида и да сву снагу своју заложите и жртвујете овој светој ствари, јер Ваша је слава, ако добро радите, на Вас је проклетство, ако занемарите свети позив. Биће прилика, кад ће Вам се хотимице ил из незнања учинити на жао ма с које стране, ал нека Вас теши пример господа и Спаса нашег Исуса Христа, који је за род људски и његов напредак и бољитак страдао и умр'о; и чија се победа данашњим даном ево слави у подизању св. Крста па у том знаку самопрегоревања и Ви ћете победити, па ће и на Вас сићи награда признања и захвале Ваших ученика, њихових родитеља, општинских старешина и целог народа.

А Вас очеви и матере молим, да помажете и да идете на руку своје учитељу за срећу деце Ваше, да га поштујете и да пред децом својом о учитељу само добро говорите, јер не можете мислити, како то шкоди и како квари васпитање деције, кад пред њима оговарате и ружите њихове учитеље. За то ако не знате о учитељу што добро казати боље је да

ништа не говорите. А најбоље је за децу, кад се родитељи и учитељи слажу и кад заједнички раде на бољитву и срећи своје дечије.

И тако у име те лепе среће, доброг напретка и славне будућности, коју ја као садањи управитељ осн. нар. школа пред-сказујем са отварањем двери овог храма просвете кличем још једном: да бог поживи нашу српску православну црквено-школ-ску општину и њеног председника г. Дра Илију Вучетића! Нека је слава мађистрату и његовом градоначалнику г. Јовану Радова-новићу, као и изасланицима његовим гг. Стевану Поповићу, Пецији сенатору и Илији Ползовићу вел бележнику, који су овом школом пружили народу овом лепшу срећу и бољу будућ-ност. А хвала и г. пароху Јовану Поповићу, који је овај свети црквени чин обавио. Живели!!

После освећења отишли су сви изасланици и старешине салашке на оближњи салаш гђе Марије Трандафилке, где је гл. тугор г. Лука Јоцић (а с њим други чланови) приредио општи обед, којом се приликом наздрављало свима, који су што допринели ускренућу ове школе. Једном приликом се на предлог г. Др. И. Огњановића основала на ту школу библиотека, која ће се делити: на стручну, народну и дечију библиотеку. За ту библиотеку дали су одмах том приликом предлагач 50 ком. књига, председник општине Др. И. Вучетић и А. Варађанин по 25 ком. књига, Мита Калић проф. 20 ком., учитељи Ђока Милић, Радосл. Хорват и Милош Белеслијин по 10 ком. књига. А у новцу су дали: гг. Стеван Поповић, Пеција сенатор 2 дуката, Мишко Шилић ратар 10 фр., Платон Ракић, Јован Мијучин, Тоша Керац Влаховић, Илија и Марко Летићи ратари, Стеван Јевтић управитељ сри. задруге, Паја Гостовић адвокат, Лука Јоцић књијар по 5 фр., Сава Шилић ратар и Стеван Франк зидар по 3 фр., Живан Шилић, Пера Кузмановић, Игњат Шилић и Пера Летић ратари по 2 ф., Урош Летић и Ђока Влаховић ратари по 1 фр., свега 150 ком. књига и 66 фр. и 2 дуката у новцу.

Кад се оваким начином, таким одушевљењем слави школа: онда се достојно слави и ми желимо тој школи срећна успеха и лепа напретка!

— н.

МОЈЕ МЛАДОМ КОЛЕГИ.

Једва је протекло неколико недеља, како су нам школе одпочете. Нова школска година наступила је, која чини као неку нову епоху у животу сваког учитеља.

На дане као и на догађаје и искуства што смо их стекли у прошлој години у нашој школи не смемо заборавити, јер ко из искуства не црпе себи науке, тај иде у натраг; код кога нема напретка, тај живи у мртвилу, то вам је „живи мртавац.“

Нећу ни да помислим да и међу нама има таквих а све да их и има они морају бити врло ретки, а најпосле на њих нећу овом приликом

ни да се осврћем. Моме младом колеги слободан сам да посветим ових неколико братских речи.

Тек што си прекорачио праг школски, још се у теби налази прах школски а већ поново ступаш у школу не као ђак већ да као један раденик више прионеш око умног и моралног унапређена свога народа. То ти је диван, узвишен, племенит, тегобан али и неблагодаран посао.

Знај, да са ступањем твојим у школу, поверавају ти родитељи своје благо, своју крв; народ у твоје руке полаже своју наду и будућност! Помисли какво грдно и ретко поверење, какав делокруг, какав теретан посао и најпосле каква тешка одговорност снада на тебе!

Ако се ниси уверио, ти ћеш се моћи после кратког и зрелог размислања уверити, какав ти је тежак делокруг; осведочићеш се, да то није никакав занат, нити каква друга механична радња; видићеш да немаш посла с неорганичким створовима, него са најсавршенијим природним даром: са живим срцем, са најлепшим делом човечијим — са разумом. Кад овако озбиљно размислиш ти ћеш се наћи на раскршћу и ти овде већеш моћи значи, који од путева води правој цели, којој ти непрестано треба да тежиш. Баш тај избор је од највећег значаја како по тебе и твоје деловање, тако и по децу, што су теби поверена.

Немој да сам себе доведеш у обману, па да мислиш да си твојој дужности и сувише одговорио, ако проведеш у школи дневно по 6—7 часова учећи своју децу на неки особити начин и да трчкаш час на један час на други предмет. Кад хладно размислиш о томе послу, ти ћеш се морати осведочити, да сав тај твој рад неповлачи за собом никакве користи, а убија ону сироту децу и твоју младу снагу.

Твојој дужности и твоме звању подпуно ћеш одговорити онда, ако се потрудиш прибавити себи што више неборимих и дубљих истина и на основу ових одпочнеш лагано образовати млади разум, младо срце и млади дух, јер од твоје вештине и смотрености зависи срећа и напредак тога подмладка.

Немој да одпочињеш наставу пре него што испиташ способност и карактер детета. Тек кад си дете скроз и скроз упознао, ступај на посао.

То унутарње познавање деце од неисказане је вредности по васпитање и наставу, као што су то признавали и први стари научењаци, нпр. Цицеро и др. Треба да имаш на уму Исократу, који је код свога ученика Ефора употребљавао обично мамузу, а код другог опет узду.

Колико су се стари педагози бавили испитивањем унутрашњег света дечијег, види се отуда, што су сву децу испоредили неку са сунђером, ову опет са левком а ону с цедилом и т. д. а то је све од великог значаја, на које треба и ми да се осврћемо.

Учитељ је поглавито позван и управо дужан да испитује децу он се бави целог свог века децом и онда ће само тако природно и свесно делати у своме раду, ако је кадар сву децу по психовим душевним особинама групувати

Учитељ, који психолошким оком прати децу може се ставити у ред највећих уметника; јер се бави најодличнијим делом: човеком.. Овим

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

речима не мислим да уздижем твоје звање, које је уједно и моје; то су речи старих паметних људи. Што нам се пак данас наша тешка работа неће једногласно да призна, то је ваљда судбина — ако је има — сиротог учитеља!

Постарај се, да придобијеш за себе детиње срце; да умеш повољно утицати на правац воље му; да му знаш паметно развијати карактер и душу. Ако ниси у стању присвојити срце, то ти је онда најбољи доказ, да ниси способан за васпитатеља.

Запамти, да дечије срце може само онај задобити, који га је проучавао и испитивао, дакле који га познаје.

Немој се дати преварити од оне мисли, која ти говори, да је оно дете већ боље постало, како ово или оно чини, па често и против своје воље: то не. већ како дете мисли и осећа то је најбољи знак доброг васпитања.

Немој тражити од мене да те упутим, како да придобијеш дечије срце. Ја би ти то свесрдно учинио, само кад би и сâм знао; али истину ти исповедам, да и поред моје најбоље воље нисам могао нигде да наиђем на правило, које би нас упутило како да се то постигне.

У том погледу неможе се ни мислити на какво правило. У рачуну граматички знамо да има довољно тих правила, за која се тако радо хватамо, ма да сви знамо, да правило треба да нам је тек брига у другом реду.

Толико знам, да онај који жели придобити дечије срце не сме то чинити на један општи калуп. Мора се ту узети у обзир индивидуалност, домаће васпитање и друге прилике дотичног детета, јер као што се све биљке не могу на један исти начин оплемењивати, а све због својих особитих захтева, тако је онда и код деце. И опет морам да поновим оно, што сам већ више пута нагласио, а то је: да се што већма одамо познавању детета, јер тиме ћемо добити више психолошка знања него ма из како добро написане научне књиге.

Пре него што смислиш предузети што у васпитачком послу, зрело најпре размисли, да ли ће ти тај корак донети оно, ради чега га предузимаш. Да би ти покушаји испали што сигурнији, нужно је да сваки важан доживели у твојој школи догађај забележиш, да о њему (догађају) са строго психолошког гледишта размишљаш, а тек пошто се о његовој важности и ваљаности свестрано убедиш, стави га у ред својих васпитних средстава. Ако тако будеш радио, ја би се готово усудио, да ти већ напред честитам на успеху, јер тако радећи не могу на да помислим, да у твојој школи не би видео подмладак достојан твога народа.

(Свршиће се.)

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ПОДЖУПАНИЈСКЕ УЧИТЕЉСКЕ СКУПШТИНЕ ВИРОВИТИЧКЕ.

Овогодишња подж. учит. скупштина бијаше сазвана за 19., 20. и 21. Септембар п. с. к., те је тих дана и одржана у Вировитици. Жеља

ми је овима ретцима, да и српско учитељство упознам са радом споменуте комуналне учитељске скупштине.

На дневном реду бијаху за расправљање три питања, од којих прво одређено по високој влади. Осим тога предавана су два практична предавања; прво из физике: „Топлота шири телеса“ за III. разред, а друго „О кућанству“ за I. разред. Најпосле расправљано је о „певању у основној школи.“

Први дан састанка т. ј. 19. Септембра око 8 сату јутром сакупило се је учитељство у школи вировитичкој, гђе председник г. С. Гротић кр. жуп. школ. надзорник отвори скупштину, поздравивши чланове исте са добродошлицом и позвавши их на свестан рад око расправљања појединих питања.

По том буде изабрат подпредседник и перовође, те одбор за прегледање ученичких радња, а најпосле установљен ред за расправљање односних питања.

Затим предузето је одмах решавање I. питања, које гласи: „Da li se je čitanka za II. razred dosadašnjom porabom u pučkih škola pokazala shodnom i praktičnom, i u koliko ne, neka se naznači, što i kako bi se imalo promeniti.“ ?

Известитељ тога питање спомиње како су старе читанке биле састављене злочесто, јер несу одговарале пед. дидакт. начелима. Читанка је вели прва књига, из које младеж прима душевну храну, па зато би такве књиге морале бити написане по становитој методи. Уместно би било кад би се прије него се књига штампа, градиво њено у школским часописима изнело, те мњења појединих о истом сазнала. Садање читанке, о којима је овђе говор, састављене су добро, јер одговарају пед. дидакт. начелима. Писац те читанке држао се начела од ближега к даљему, од познатог непознатому, и т. д. дакле постепено прама детињем душевном развиту. На даље известитељ би желио у толико само промене, да у II. читанци небуду двострука писмена: латиница и ћирилица, јер деца вели у I. разр. несу се још учврстила у латиници, па већ у II. раз. уче ћирилицу. Препоруча да се ћирилица учи истом у IV. разреду. Први дио II. читанке по мњењу известитељевоу злочесто је састављен, јер ту се уче писмена и лат и ћир. Једна и друга велика и мала, штампана и писана; а то је caos, у коме се деца тешко разабрати могу.

Други део је градиво морално-забавног садржаја са којим се известитељ поднуо слаже, те набраја штива која потичу на размишљање, на рад, послушност, умереност; на верност и слогу; на љубав и поштовање спрам родитеља, браће, учитеља и других људи; на љубав к домовини, најпосле о природи и Богу. Потом је вели читанка сходна за комуналне школе, јер нема у њој конфесионалне садржине.

Затим прелази на реалну садржину. Градиво је поредано постепено од познатог непознатоме. Почима са познавањем самога себе: са човеком; прелази на делове човечија тијела. Иза овога упознају се деца са обитељу, човечјим добама, храном, човечјим здрављем. Иза хране говори о оделу (какво треба и од чега да буде) и о стану. Затим о школи,

www.unilibr.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

цркви, граду (грађани), селу (сељаци), о ратару и оруђу; о домаћим животињама, о врту (биље и животиње у њему) о пољу и ливади (биље и животиње у пољу и ливади), о шуми и шумским животињама; о врелу и поточићу; о облацима, о небеским светилима и зраку; о годишњим добама и времену, о домовини и народу; о Богу. И градиво реалног садржаја поредано је вели по пед. дидакт. начелима. Читанка је по мњењу известитељеву добра, осим неких мањих погрешака, које овако навађа:

Штиво 1. „Човек“ јест за децу претешко, требало би га изразити приповедајућим начином. Штиво 16. о „души“ нека се испусти или разумљивије изрази: Душа је честица свемогућег Бога. Штива: 37. и 38. треба добрим примером побољшати; у 140. штиву несу добро представите стране света, јер деца тешко појме, гђе је југ и север.

Надаље неслаже се известитељ с тим, што је у II. читанци двоструки правопис. Штива латиницом штампана написана су академичким правописом, а штива ћирилицом Вуковим. Деца другог разреда је то не појмљиво, па зато предлаже да се прихвати само академички правопис Песме у II. читанци су већином неваљале.

Иза овога прешло се на генералну дебату, у којој учесници не слагаху се са известитељем у том, што он жели да се ћирилица неучи до IV. разреда. Иначе слагаху се с њиме.

У специјалној дебати учествоваху више за и проти говорника. Има жалибоже још и данас Хрвата учитеља, којима све што је српско неваља. Тако је у специјалној дебати говорио Јосип Анпау (баш коренити Хрват) учитељ у Сувомпољу како је несходно учити децу ћирилицу већ у II. разреду. Навађа надаље како он никада није требао ћирилицу, јер имаде доста хрватских књига. Па и деца, која ћирилицу уче, неће им бити од користи.

На овакав несмисао приметио је председник скрипштине г. С. Гротић школ. надзорник, од прилике овима речима: „Српски народ има красивих књига, а у заједничкој нам домовини има скоро половина народа српскога, па зашто неби и деца учила ћирилицу; ваља настојати да се добро научи и ћир. и латиница.“

Други један Хрват учитељ дао си је лепу сведоџбу незнања, рекав: „Није ме стид казати да слабо знадем ћирилицу читати, као ни то, да мој ђак у IV. разр. боље чита ћир. него ја“ Заиста лепа појава, на тако шта нисмо ни помишљали! Шта би било, кад би Србин учитељ казав да слабо чита латиницу, кад је ћирилица тако исто обвезна у основним школама као и латиница.?

Остали учесници у спец. дебати сви су противни предлогу известитељеву, те бијадеше зато да се ћирилица не испушта, него да се већ у II. раз. учити има.

Тиме бијаше свршена спец. дебата, и већином гласова прихваћене следеће резолуције:

1. Читанка II. разреда показала се досадањом порабом у својој целости сходном и практичном, јер јој је учевно градиво вешто бирано према схватљивости деце којој је намењена, те је основана по најглавнијим начелима дидактике.

2. Штива прво нека се изради приповедајућим начином. Из штива 16. нека се испусти изрека: „Душа је искрица свемогућег бога.“ Штива 24, 37., 38., 88. и 131. нека се замене сходнијима, а у штиву 140. нека се испусти: „Ђе видимо сунце у подне, она страна зове се југ, а гђе запада, оној страни велимо запад. На којој страни никада невидимо сунца, она се страна зове север.“ Место тога нека се овако каже: Окренемо ли се лицем према истоку, тад нам је десно југ, лево север а за леђи запад.

3. Штива имају бити у свих читанка на истој страни једнако тискана, те се новија издања имају подпуно слагати са старима.

4. У читанки имају бити сва штива тискана истим правописом. (Наставиће се.)

НЕВЕСИЊСКИ ПРЕДЕО ИЛИ НЕВЕСИЊЕ.*)

Невесиње спада међу најродније пределе у Херцеговини. Тамо роде добра жита а по брежуљцима има и доста шума. Предео лежи доста високо изнад морске површине, те не може да роди грождје, смокве и маслине. У Невесињу је плавно место: варошица (касаба) *Невесиње*.

У пределу невестињском има 8000 душа, од којих је велика већина православних Срба и нешто мало мухамеданаца а римских католика и нема.

Осим варошице Невесиња могу се поменути и ова села: Београд, Бјелина, Братач, Зовидђ, Кифино село, Слато, Жуљи и Залом. У овом је пределу букнуо устанак 1875. г., те је с тога веома пострадао.

На југ од Благаја а 6 часова далеко од Мостара лежи варош *Столац* међу бреговима, кроз које протиче речица Брегава, која у Габели утиче у Неретву. У Стоцу имају православни Срби цркву и своју школу, у којој сада учитељује г. Јово Шестановић, бив. мостарски учитељ. Столац је старинско место, из кога је пореклом чувени Али паша Ризванбеговић. Град столачки је најтврђи у Херцеговини и зидан је још за независности српске а поградио га је Али паша столачки. У Стоцу с околином има око 11 хиљада становника, од којих је већина Срба православних а има мало и римских католика. Мухамедовци су већим делом у варошици, где их има близу 3000 душа. Крај речице Брегаве има врло лепих и родних равница као и добрих винограда и њива. У околини столачкој има доста старинских гробова а особито у *Видовном пољу*. Између Стона и Буне су *Дубраве* а даље к југо-западу од Дубрава па до границе далматинске а с обе стране реке Неретве има врло лепих и родних равница а то је *Габела*.

Габела је најплоднији предео у Херцеговини али је и нездрав У Габели су ово знатнија места: Тасевчићи, Кљенци, где има православна црква и школа. С десне стране Неретве лежи *стара Габела*, где је старинска тврдиња габелска. Друга су села: Вишњи, Дољани, Чепљина, Драчево и др. Између Тасевчића и манастира Житомислића лежи варошица *Почитељ* на самом брегу Неретве, где је пребивао чувени *Гавран* капетан. У Габели има око 2500 душа, од којих је већина римских католика.

Поред Габеле а крај аустријске границе простире се предео *Љубушки*. У томе пределу крај речице Требисата има родне равнице, коју

*) В. бр. 5. „Школскога листа“ од ове године.

топи речица. Осим других житâ роди овде пиринач. У Броћну роди добро гробље. Главно је место *Љубушки* на брегу изнад поља. Више града издиже се старинска тврдиња. У *Љубушком* има око 26 кућа православних Срба, који имају своју цркву и школу. У граду с околином има свега 10.500 становника, од којих је већина римских католика. Близу *Љубушког* на Хумцу има скоро подигнути римско-католички манастир, у коме се следбеници римске католичке цркве спремају за братре херцеговачке. Другу богословију имају римски католици на Широком брегу, где је такође манастир. Изнад *Љубушког* знатнија су места: Добро село, Бјелотић, Рагуши, Више поље, Крутевићи крај Неретве. Изнад ових села издиже се Црна Гора.

Поред предела љубушког простире се предео *дувански*, *Дувно*, који допире све до Лијевна, где настаје босанска граница а свршује се херцеговачка. У томе пределу има до 3500 душа, од којих је већина римских католика. И овај је предео родан, али пошто лежи доста високо над морском површином, то је у њему доста хладно, те с тога не може да роди јужно воће и гробље. У варошици *Жупањцу* православни Срби имају своју цркву и школу. Кроз дувањски предео тече речица *Жујица*. Изнад планина а више *Жупањца* почиње река *Рама*, која у Јабланици утиче у Неретву. Знатнија су места: *Дрежница* крај речице Дрежнице, Ракитно, Градац недалеко од блата (језера) мостарског, Богодо, Сијоница код Дрежнице, Доња и горња Јабланица. — С леве стране Неретве а изнад Бијелог поља издиже се планина Порим, којој се с истока примиче планина Бахтијевица, за којом долази планина Липета, за овом Влаха па онда Борци. Између Влаха и Борака пружа се врло лепо језеро. Све ове наведене планине обрасле су шумом и то највише боровином и буквом.

Иза Борака а с обе стране реке Неретве лежи варошица *Коњиц*, која је добила значај тек од времена турске владе. Преко Неретве води каменити мост, који је саградио Хамед паша Соколовић од пређашње православне цркве. Сада имају православни Срби у Коњицу своју цркву и при њој школу. Овде почиње граница Босне. У Коњицу с околином има близу 7500 становника, од којих је већина мухамедоваца. — Близу Коњица а у селу Челебићима имају православни Срби још једну цркву.

(У броју што следује, долази на ред: *предео требињски*.)

ОЗНАЧАВАЊЕ МЕТАРСКИХ МЕРА.

За метарске мере и тегове прихватиле су државе, које су увеле метарски систем мера, ове знакове одн. скраћивања:

I. За дужину:		II. За површину:	
Километар	= <i>km</i>	Квадрат-километар	= <i>km²</i>
Метар	= <i>m</i>	„ метар	= <i>m²</i>
Дециметар	= <i>dm</i>	„ дециметар	= <i>dm²</i>
Центиметар	= <i>cm</i>	„ центиметар	= <i>cm²</i>
Милиметар	= <i>mm</i>	„ милиметар	= <i>mm²</i>
		Хектар	= <i>ha</i>
		Ар	= <i>a</i>

III. За простор:

IV. За шупље мере:

Кубик-километар . . .	= km^3	Хектолитар	= hl
„ метар	= m^3	Литар	= l
„ дециметар	= dm^3	Децилитар	= dl
„ центиметар	= cm^3	Центилитар	= cl
„ милиметар	= mm^3		

V. За тегове:

Тона	= t
Метарска цента	= q
Килограм	= kg
Декаграм	= dkg
Грам	= g
Дециграм	= dg
Центиграма	= cg
Милиграм	= mg

Ти знаци морају се штампати курзивном латиницом и без тачке иза знака. Ако је количина нека означена поред целог броја још и децималама, онда се знак ставља иза последње децимале. Знак долази у исти ред као и број, дакле нпр. 7.26 m , 12.356 kg итд.

Наредбом ц. кр. аустријског министарства за правосуђе од 23. марта т. г. проглашени су наведени знаци као једино аутентични, дакле као меродавни у јавном животу. А исто тако је и кр. уг. министарство за земљорадњу, обрт и трговину наредило окружницом бр. 33.881 т. г. употребљавање наведених знакова. У интересу је дакле свакога, да се са тим знацима упозна и нарочито се морају исти да уче и по школама. Да ученици у народној школи, у којој се не уче потенције, схвате значење малих бројака ^{2} и ^{3} , које се стављају озго код знакова за квадратичне и кубичне мере, треба им рећи, да m^2 значи, да се метар има узети у два правца (у дужину и ширину), а m^3 значи, да се метар има узети у три правца (у дужину, у ширину и у висину). Тако и код осталих знакова. Још да поменемо знак q за метарску центу. То је почетно слово француске речи „quintal“, која то исто значи што цента или мажа.

ОБНОВЛЕЊЕ САБОРНЕ ЦРКВЕ У СТ.-АНДРЕЈИ (ДОПИС).

На дан св. Арсенија просветитеља србског 28. Октобра о. г. имали смо у Сент-Андреји редку светковину. Тога дана освећена је саборна црква наша која је овог лета сасвим обновљена и богато украшена, а нуз то је прослављен осамдесети дан рођења и имен дан Преузвишеног господина Арсенија Стојковића обштељубљеног дијецезанца нашег.

У четвртак 27. Октобра у 3 часа после подне свршено је мало вечерње а у 6 $\frac{1}{2}$ часова почето је свеноћно бдјеније по правилу за обновлење храма (из великог требника) и за Успеније пресвете Богородице. Сутра дан у 6 часова у јутро пуцњава из прангија и звонење у сва

звона у свима овдашњим србским црквама огласе светковину. У осам часова звонило је први пут на службу и тада је у саборној цркви освећена водица. За богослужење обукло се два Протојереја г. Јеремија Мађаревић будимски и г. Радослав Андрић суљошки, 4 свештеника и ђакон. Уз друго звоно допратисмо сребровласног Архијереја у цркву, који обукавши се у „одјејаније“ предузме освећење цркве. Најпре је освећен олтар и све црквене утвари, затим је црква троносана, и најпосле осветио је преосвештени архијереј 120 нових антиминоса, који ће се по свима црквама епархије будимске као дар г. Епископа разаслати. У сваки антиминос ушивене су св. миром помазаве мале честице од моштију светог великомученика Теодора Тирона, а у частну трапезу положене су три веће честице таквих св. моштију.

Кад је све ово по обреду свете наше цркве извршено изиђе из олтара наш осамдесетољетни Архијереј и изговори народу кратку али значајну беседу о храму Божијем и о живој цркви у народу нашем, похваливши свето-андрејску православну обштину, што је ову своју најстарију цркву обновила и овако лепо украсила, и позвавши народ да у цркву прилежно долази даде свој архипастирски благослов присутнима.

Подне је већ превалило било кад се по свршетку проповеди св. литургија одпочела, која је трајала до полак три после подне. На овој свечаној литургији појао је врло лепо и складно наш црквени хармонијски хор, и тим је богослужење особито увеличано.

После службе Божије ишле су различите депутације у двор поздравити преузвишеног господина Епископа, који је овај дан више слава прослављао. Славио је са целим народом Сент-андрејским обновљење и освећење саборне такозване београдске патријаршеске цркве, славио је свој крштени и монашески имен дан, своју епископску тридесетогодишњицу и осамдесети дан свога рођења.

У три часа после подне давао је преосвештени јубилар свечани обед у двору епископском за 40 особа, и у гостионици код ловачког рога за 60 особа. Сви су гости на обадва места весели и задовољни били. На оба места уз тоасте и после њих појање су наше дивне црквене и народне песме које нам сведоче да је Србину у сваком случају па и у весељу света његова црква и драга народност србска најмилије и највеће благо.

При обеду у двору председавао је сам Преузвишени господин Епископ а у гостионици код ловачког рога, пречастни господин Радослав Андрић Протојереј. Прву је здравицу наздравио Преузвишени господин Епископ у здравље њихових величества краља, краљице и целог владајућег царског дома, затим Његовој Светости Патријарху, гостима, обштини и појединим особама тог господског друшта. — За време обеда стизали су са свију страна брзојави, између осталих и од србске учитељске школе Сомборске, која се дичи тим, што јој је најстарији и најславнији питомац преосвештени епископ Арсеније осамдесетољетни Нестор србских педагога.*)

*) На поздрав учитељске школе Сомборске изволио је Преузвишени јубилар брзојавом ово одговорити: „Господину управитељу Вукићевићу у Сомбор. Благодарим љубезно на усрдној честитки осамдесетог дана мога рођења. Арсеније Стојковић епископ.“ У.

На обеду у гостионици „код ловачког рога“ наздравио је г. Прота Андрић Преузвишеном господину Епископу. Између здравица у двору казаних најлепша је била господина школског референта Ст. В. Поповића.

Тако смо провели ми овде у Сент Андреји, ову реду ербеку светковину са искреном жељом да нам обштељубљени наш свети владики Арсеније поживи још на Многаја Љета.

П. Б.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Српска виша девојачка школа у Панчеву.) Као што јавља „Наше Горе Лист“ уписало се у исту ове године 66 ученица, и то: у I. разред 32, у II. 14, у III. 9 и у IV. 11. На страни рођених има 14, а Панчевкиња 52. Исти лист јавља, да у грађанској школи у Панчеву има 95 српске деце (међу тима 34 са стране), 5 српске деце у општинској немачкој школи и најпосле 13 Српкињица у државној женској школи. То је дакле укупно 113 Српчади, која обилазе српску школу и да тако што бива и у самом Панчеву, то је заиста врло жалосно.

(Београд.) Министарство просвете издало је распис, по ком сваком учитељу и учитељици, који буду премештени по потреби службе, припада на име дневнице 1'68 динара на дан и на име попутнице 2'52 динара на сат (растојања). Та дневница и попутница издаваће се из оног кредита, који је буџетом одређен за плате учитељске. — Просветни савет решио је, да се Јовану Бољарићу учитељу, који је учитељавао пре свога доласка у Србију у Барањи и Осеку, могу уважити десет година учитељске службе на страни проведених, а Дамњану Тодоровићу, учитељу школе кучевске, пет година учитељске службе проведене у Михаљевцу, Јарку и Перхову. — 1. новембра отворила је „Нишка женска подружина“ женску радничку школу у Нишу. У истој ће се учити шивење белог рубља и хаљина како са руком тако и на машини. — Министар народне привреде именовано је чланове испитне комисије за наставнике и економе за ниже пољопривредне школе.

(Загреб.) Х. комад „Службеног Гласника“ донео је „Устројни статут и науковну основу за трговачке школе здружене са кр. реалкама у Загребу и Земуну“. Школе те имаће два разреда, у I. долази на облигатне предмете 31, у II. 33 часа, а облигатни су предмети: наука вере, хрватски (српски) језик, немачки, француски, трговачка географија, статистика, историја трговине, математика, трговачка аритметика, физике, природопис и наука о роби, хемија и хем. технологија, књиговодство, корешподенција и радње комтоарске, трговачко и менично право, народно господарство и калиграфија. Необлигатни су предмети талијански језик и стенографија, а у Земуну још и новогрчки језик. Наставни је језик српски, али се у Земуну може за неке предмете употребљавати такођер језик немачки. Настава се поверава страном члановима учитељског збора дотичне реалке уз годишњу награду од 50 ф. за сваки недељни сат, страном другим стручњацима уз годишњу награду од 60 ф. за сваки сат на недељу. Непосредну управу води пак управитељ реалке, који у то име добија награду годишњих 100 ф. а. вр. Школарина износи 10 ф. а. вр. на годину. У загребачку школу уписало се досад 11, у земунску 7 ученика. — На новоустројену професорску катедру за географију на философском факултету кр. свеучилишта постављен је као редовни професор досадањи професор загребачке велике реалке Др. Петар Матковић. — Учитељу Чедомилу Вукајловићу у Јамини поделила је земаљска влада у признање његовог ревног настојања око школског врта новчану награду од 30 фор.

(Из Обрадоваца) пишу „Застави“, како је пре године дана земаљска влада у Загребу решење донела, да се школа из тог места има

да премести у Кутове под изликом, да Обрадовци нису у средишту ушколованих места, али у ствари с тога, што некој господи није годило, да школа остане у српском месту. Али обрадовачка православна општина потпомогнута игуманом манастира Ориховице г. Гедеоном Петровићем није хтела тим решењем да се задовољи, него је пред све форуме изнела тужбу на неправду, која јој се наноси пресељавањем школе у друго место. Корак тај био је од успеха и влада је сад донела друго решење, по ком има школа и надаље да остане у Обрадовци. У томе нека је и другим општинама кажицут, шта треба да чине у сличним случајевима, а заузимање г. игумана ораховичког заслужује сваку похвалу.

(*Није право ни добро.*) У Вребцу, чисто српском месту у личном окружју, именован је учитељем римокатолик, ма да је месно школско веће предложило за то место три способна Србина, који је предлог и окружно школско веће прихватило. Али у Загребу решише ето друкчије.

(*Бешка.*) У Бешци су постојале две једноразредне школе. Сад је земаљска влада наредила, да се обе те школе стоје и рашире у троразредну општу народну школу.

(*Н. Сланкамен.*) Школ. год. 188²/₃. беше у овдашњој српској школи уписаво 24 м. и 26 жен., од којих у I. раз. 13 м. и 20 жен., у II. раз. 8 м. и 8 жен., у III. раз. 3 м. и 6 жен., а у IV. раз. 2 жен.; свега дакле 60 ученика. Опетовничара је било 9 м. и 6 женских. А ове год. уписало се у I. раз. 18 м. и 17 жен., у II. раз. 4 м. и 13 жен., у III. раз. 7 м. и 4 жен., а у IV. раз. 3 м. и 2 жен.; свега 32 м. и 36 жен. Опетовничара само 6 женских. (*М. В.*)

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

21. *Градиво из физике*, које се има ученицима основних школа према наставном плану вис. школског савета од 6. јула 1878. бр. 34. пр. да предаје, *прикупио и изradio Свегозар Милетић учитељ*. Издање књижаре Луке Јодића и др. у Новом Саду 1883. 8^о с. 61. Цена 30 н.

У наставном плану, на који се писац позива, не наводи се физика као засебан предмет него у вези са хемијом као „природосовље“, али није управо прецизно означено, шта отуд има да се предаје у народној школи. С тога је могао писцу тај наставни план само слаб ослонац да буде и ипак се мора рећи, да је добро погодио, колико физикалног градива треба да се предузме у 5. и 6. разреду сем јединог одсека о електрицитету, који је сувише кратак испао. Свакако треба ученици, који шест година полазе школу, јасније представе о електричним појавама да понесу у живот, него што је то могуће постићи физикалним градивом изложеним у књизи г. С. Милетића.

По књизи се види, да ју је писао окретан учитељ. Начин, којим излаже поједина градива, заслужује да се уопште похвали. Штета, што писац, који тако добро влада методом, не пази увек као што треба и на предмет, те отуда проистичу понеке грешке; које се у књизи, која хоће да буде школска, не издају добро. Крупније мане навешћу овде колико ради самога писца, толико и ради оних наших читалаца, који ће се можда том књигом у школи служити.

Кретање чигре ставља писац под одсек о тежишту, али то се може да разјасни само слободном осовином, о којој не може бити говора у елементима. Даље се на више места наводи, како тежиште усправно пада или стоји на подлози. Али тежиште као тачка не може стајати ни усправно ни хоризонтално, него ту ваља рећи, да вертикална, која се повуче из тежишта, мора да пада на подину. За мирно лежање је нужно, да је тежиште подупрто, а неодређено је кад се каже као на с. 6. да

треба површина тела да се подупре. Уопште у том одсеку о тежишту не припремају се довољно појаве. Тако се нигде не вели, где се налази тежиште у неправилних тела и у тела од вишеврних материја, него се то узима као нешто, што је већ познато и служи се тим законом при разјашњавању појава (балансирање.) Не може се уопште рећи, да су ноге подина човеку (с. 8.), него су оне границе подине, у коју спада и сва површина између ногу.

У одсеку о полузи и даље не разликују се тачно „важина“ и „тежина“ и нисац употребљује често један израз уместо другога.

Ареометри (с. 18. и 19.) нису нарочита тела, него ваљда справе. Обично се не може на њиховој скали да чита одмах специфична тежина, него се та мора истом да изнађе из нарочитих таблица.

Ваздух је тело непробојно, вели се на с. 19. А зар нису сва тела непробојна?

Код експлозије барута (с. 21.) ваљало је рећи, да се барут кад се запали претвори у ваздушасто тело и као таково тежи да заузме много већи простор и т. д.

(Свршиће се.)

Р А З Н О.

(Беч.) Славенска омладина у Бечу приредила је на св. Арханђела у почаст професора Дра Ф. Миклошића прославу, која се састојала из академије и комерса. Том приликом поздравила је слављеника брзојавно и српска учитељска школа у Сомбору.

(*Марија Трандафил.*) која је као што смо у прошлом броју јавили 14. окт. у Новоме Саду преминула, оставила је на народне цели до 700.000 ф. а. вр. и по томе би они право имали, који пишу, да је она до сада највећа добротворка српскога народа. За њаке српске гимназије у Новоме Саду основала је 30 штинендија, приход једне куће у Осеку оставила је подједнако убогом дому у Н. Саду, сомборској и осечкој општој болници, оставила је даље завештај цркви св. Николаја у Н. Саду, у ком је сахрањена и више легата приватним лицима, а од свега њеног осталог имања има се основати „Завод за српску православну сирочад.“ Руковање овог завода поверава се „Матици Српској“, а за случај да Матица ма којим начином престане или се пресели из Н. Сада прима то руковање српска православна црквена општина у Н. Саду. Завод тај има да ступи у живот, кад намењена му фондација достигне висину од 300.000 ф. Онда се има за 100.000 ф. у Н. Саду саградити здање згодно да се смести све, што је нужно, од преосталих 200.000 ф. да се $\frac{3}{4}$ прихода троши на издржавање завода, а $\frac{1}{4}$ да се капитализује дотле, док иста са преосталом свотом капитала не достигне своту од 300.000 ф. У тај завод примаће се српска мушка сирочад од 6—12 година из свију крајева Српства. По навршењу 12 године даваће се та деца према способности на занате или у коју стручну индустријалну школу о трошку завода. Кад поједини бивши питомац изучи свој занат или школу сврши и оспособи се за самосталну радњу издаће се сваком поједином свота од 500 ф., да може свој посао отпочети.

(*Учитељска педесетогодишњица.*) Из Ст. Паланке пишу „Застави“, да је тамошњи учитељ Лазар пл. Јулинац, 14. октобра славио своју учитељску педесетогодишњицу. Тога дана поздравише га после богослужења у дому његовом корпоративно месни учитељски збор, школски одбор и црквеноопштинска управа пожеливши му да га вечни промисао до најдаљих граница човечијег живота у повољном здрављу одржи. Школски му одбор

том приликом предаде свечано леп и фино у кадифи израђен албум, у ком је адреса школских одборника златним словима наштампана. Старац се од прекомерног радосног усхићења и узбуђења као мало дете заплакао и изљубивши се са свима около себе изјави им кроз плач срдачну захвалу на благодарном и признателном сећању његове учитељске педесетогодишњице. Јубилар се родио 1814. г., а свршио је препарандију г. 1833. у Сомбору. Прву годину учитељовао је у Турији, а пуних 49 година отпавља учитељско звање у Ст. Паланци на задовољство општине. Г. Лазар пл. Јулинац још је и телом и душом потпуно чео, здрав и крепак; рано рани, а доцне леже, и данас му је после цркве и школе најмилије место башта, у којој често до мркла мрака проводи. Осећаје Паланчана, који се тако лепо сетише свога учитеља, цени и уважава уредништво овога листа и свесрдно се придружује честиткама њиховима и жељи, да многи наш народни учитељ дочека и прослави тако лепо педесетогодишњицу свог учитељског службовања!

(*Српски рад у мађарској књижевности.*) Часопис кр. уг. природо-словног друштва у Будимпешти доноси у својој новембарској сведи под насловом „A Zombor vidéki mocsarakról“ подужу расправу о барама сомборске околине, што ју је написао М. Петровић професор природних наука у сомборској препарандији. Чланак је тај изишао већ раније на српском (у овогодишњем летопису Матице српске) и немачком језику (у стручном листу „Die Natur“), а сад га је за ово мађарско издање писац на више места допунио и картом сомборске околине снабдео. Мађарску израду обавио је г. Никола Малешевић, врсни професор математике и физике на државној гимназији у Сомбору.

НЕКРОЛОГ.

Из Гађишта 12. октобра 1883. Г. уредниче! Тужну виест имам да Вам саобћим: Јучер у 4 сата по подне саранисмо честита младића, ватрена Србина и ваљана учитеља *Данила Калембера* из Коренице. Покојни Дане прекинуо је науке на нашој учитељској школи у Карловцу у II. течају, јер је морао по конзеквенцији обранбеног закона по Босни глунту носити? Из солдације једва се мољакањем, ал с тижиком (хектиком) извуче и сврши учитељиште 1882.

За годину дана, ал' узорна службовања стече си Дане код нас љубав не само обћинара него и околице. Није ни чудо; јер он вршаше своју службу и приправљаше се за оспособни испит на државној учитељској школи. На препарандији браће Хрвата у Загребу положи испит и стече оспособницу у тежкој болести. Ако се и неодликова, што смо се надали, ипак доказа, да српска учит. школа у Карловцу прописима одговара, те да је време, да јој се јавност призна. Да се на покојног Дану и други питомци нашег упитног завода угледају, неби он заисто дуго на јавност чекао. На спроводу бијаху осим домаћег 2 свештеника, којим се гледећ на неугодно време особита благодарност изриче. Од учитеља? само — један једини, који је другу си рекао: Лака ти Личане славонска братска земљица. Није се чудити, да од браће Хрвата никојег небијаше; јер неки незнадоше, а неки нећедоше. Ал браћа Срби учитељи заступани бити само по једном свом члану на укопу таког учитеља — доиста је жалостно. (Т. Н.)

Умро је *Велько Пошовић* учитељ у Сириту.

www.unib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Привремени учитељи Стеван Шестановић у Тењу, Данило Калембер у Гајишту, Матија Павловић у Старом Сланкамену и Миле Теслић у Србу именовани су правим учитељима у истим местима. Привр. учитељица у Лаћарку Катарина Нењина именована је правом учитељицом у истом месту, а нам. учитељ у Лисичина Милаш Орловић привр. учитељем у истом месту. Учитељ Илија Шотић из Прогара премештен је на власиту молбу у Деч, а из службених обзира премештени су међусобно учитељи Мита Гудурпић у Кленку и Ђура Крајновић у Адашевци. Учитељ Павле Бибић из Нових Карговаца премештен је на његову молбу у Старо Паавово. Учитељски приправник Богољуб Максимовић именован је привр. учитељем у Попинци.

Сврш. приправница Милица Стојишћка изабрана је за учитељицу у Српском Ст. Петру.

Бивши грађ. учитељ у Тителу Ђура Каракашевић именован је учитељем у Новим Карловцима (Сасе), а сврш. приправник Војислав Лазич учитељем у Каћу.

У Мокрину су изабрани Сима Манојловић за учитеља и Евица Манојловића за учитељицу.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у В. Бечкереку. Плата 500 ф., стан и огрев. Молбенице до краја новембра српском школском одбору у В. Бечкереку.

— Тражи се учитељ у Сиригу. Плата 440 ф., 4 ланца земље, стан и огрев. Молбенице до краја новембра школском одбору у Сиригу.

— Траже се подучитељи православне вере у Вођину (кр. поджупаније вировитичке) и у Ораховици (кр. поджупаније ђаковачке). У првом месту плата 400 ф., стан и врт, у другом 420 ф., стан и врт. Молбенице до 1. дец. по нов. кал. школском одбору дотичног места.

— Тражи се учитељ у Великој Маргити. Плата 200 ф., 20 меци жита, 10 меци кукуруза, 1½ ланца земље, стан и огрев. Молбенице до 20 нов. г. царошу Милану Жану, шк. предс. у Вел. Маргити.

— Тражи се учитељица у Ђали. Плата 400 фор., стан и огрев. Молбенице до 30. новембра цркв. шк. одбору у Ђали (Togontál m.)

НОВЕ КЊИГЕ.

Панчевац. Календар за народ за преступну годину 1884. Год. XIII. Са више слика. У Панчеву штампарија Браће Јовановића. 8° с. 64.

Тестаменти народних добротвора Јована и Марије Грандафил у Новом Саду, штампарија А. Пајевића. 1883. 8° с. 29.

Издањем српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду изајаше ове књижице: Црногорски јунаци. Народна певанија у седам песама. 8° с. 48.

Љутица Богдан у српским народним песмама. 8° с. 47.

Слава црногорска Српске народне песме о јунацима црногорским и бојевима Црногорала с Турци. 8° с. 52.

Крајчевић Марко. Народна певанија у 8 песама 8° с. 52.

Цена је свакој књижици 15 н

Мађарски буквар са додатим мађарско-српским речником. Први део по С. Бак-о, К. Фривирт-у, Ј. Груберу, А. Пошу. Прерадио за српске нар. школе и то за II. и III. разр. осн. шк. Четврто издање. Стеван Коњовић, срп. нар. учитељ Својина и издање књижаре Миливоја Каракашевића у Сомбору 1884. 8° с. 85. Тврдо укоричен стаје 24 новч.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. О З у Д. Лена хвала на извештају. Молимо и други пут. — Г. М. Б. у Н. Ст. Не знамо ком сте свој састав послали на оцену. Тек пошто га ми примимо, можемо рећи, је ли за овај лист или не. — Г. А. Р. П. уч. у Ст. К. Последњи број „Учитеља“, што смо га примили, 28. је, а изишао је 1. октобра. Знамо да се догодила промена у уредништву и ваља да због тог морао лист неко време да застане, али не мислимо, да је сасвим престао. — Г. Јов. Грујићу шк. старатељу у Араду. Лист је оштини непрекидно шиљан. Јавите који бројеви фале. Претплату од 3 ф. смо примили.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.